

Zprávy / Chronicle

Zpráva o projektu – Studentská generace roku 1989 v časoběrné perspektivě. Životopisná interviews po dvaceti letech¹

Petra Schindler-Wisten

Tříletý projekt Centra orální historie ÚSD AV ČR o vysokoškolských studentech z roku 1989 právě finišuje do cílové rovinky. Projekt navázal na dvacet let starý úspěšně realizovaný výzkum „Studenti v období pádu komunismu v Československu – životopisná interview“. Cílem současného bádání bylo zachytit vývoj generace studentských vůdců listopadu 1989 a popsat jejich skutečnou či domnělou „dějnotvornou“ roli. Zachycená generační zkušenost sta bývalých studentů a studentek s polistopadovým transformačním procesem byla srovnána s životopisnými vyprávěními z projektu realizovaného před 20 lety. Prostřednictvím sledování změn ve výpovědích narátorů a narátorek je možné sledovat nejen proměny subjektivního vnímání historických událostí, ale i případné širší posuny ve společenském diskursu vnímání minulosti.

Rozměrný časoběrný výzkum představoval pro řešitelský tým nové metodologické výzvy. V ideálních podmínkách by byla zajištěna kontinuita narátorů i tazatelů, kteří by mohli navázat na již vybudované vztahy z původního projektu a v novém projektu je dále prohlubovat. V současném projektu však bylo od začátku jasné, že se z různých příčin nepodaří uskutečnit rozhovory s identickou stovkou narátorů jako před dvaceti lety, a také že se zcela zásadně promění i tazatelský tým. Do něj se nakonec zapojilo devět výzkumníků z oboru historie, antropologie a politologie, z nichž jen jeden se účastnil i minulého projektu. Výpadek devatenácti narátorů (úmrť, nedohledatelnost, odmítnutí pokračovat v projektu atd.) byl nahrazen narátory novými. Celkem byly od ledna 2017 do listopadu 2018 nahrány rozhovory se stovkou narátorů a narátorek z devíti regionů České republiky, což celkem činí více než 200 hodin audiozáznamů, s 67 narátory byl pořízen i videozáznam. Přepisy všech rozhovorů čítají cca 6 500 normostran.

¹ Zpráva vznikla na základě podpory GA ČR 410/17-14167S Studentská generace roku 1989 v časoběrné perspektivě. Životopisná interviews po dvaceti letech.

Na začátku terénního výzkumu bylo rozhodnuto, že druhé rozhovory se budou realizovat jinak, než je v orálně-historické praxi běžné, sice po šesti až dvanácti měsících od rozhovoru prvního. Ve fázi, kdy bylo nahráno cca 80 prvních rozhovorů, se ve výzkumném týmu rodila první tematická analýza, z níž následně vykryštalizovaly okruhy témat pro druhý rozhovor. Tento nový metodologický prvek vnesl do projektu další rozměr časosběrnosti. Nahrávání druhých rozhovorů po delší době ukázalo množství nových a zajímavých situací, které se udály nejen v životě narátorů (události v osobním životě, např. smrt rodičů, narození vnoučat, změna zaměstnání atd.), ale i ve společnosti a politice (parlamentní volby na podzim 2017 a prezidentské v lednu 2018).

Hlavním výstupem projektu je publikace *Sto studentských evolucí. Vysokoškolští studenti roku 1989. Životopisná vyprávění v časosběrné perspektivě*, jejíž ambicí je díky nově využitě časosběrné orálně-historické metodě zachytit vliv formativní zkušenosti listopadové revoluce v roce 1989 na životní cesty bývalých studentů v osobním, profesním, popřípadě politickém životě. Kniha navíc obsahuje dva svazky redakčně upravených *Rozhovorů*, které představují cenný pramen nejen pro zkoumání listopadu 1989, ale i období, které následovalo po něm. Dalším důležitým výstupem je druhé doplněné vydání knihy *Sto studentských revolucí. Studenti v období pádu komunismu. Životopisná vyprávění* a dále tematický webový portál, který mj. obsahuje audio a videokázky ze současných rozhovorů.²

Jestliže v roce 1999 řešitelé projektu s časosběrným pokračováním nepočítali, dnes plánují za patnáct let časosběrný projekt dokončit.

² Dostupný z webu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR: <http://www.studenti89.usd.cas.cz/>